

Józef Kozłowski

Rola sztabu wojskowego Unii Europejskiej w systemie zarządzania kryzysowego

---

Obronność - Zeszyty Naukowe Wydziału Zarządzania i Dowodzenia Akademii Obrony Narodowej nr 3, 104-118

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

AUTOR

mgr inż. Józef Kozłowski

RECENZENT

prof. dr hab. Leopold Ciborowski

ROLA SZTABU WOJSKOWEGO UNII EUROPEJSKIEJ W SYSTEMIE ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO

Zarządzanie kryzysowe to w sferze konceptualnej teoria, doktryny, formy, sposoby i procedury działań podejmowanych w celu zapobieżenia czy likwidacji sytuacji kryzysowej. W wymiarze realnym – to przede wszystkim czynnik ludzki, jak też przestrzeń powietrzna, lądowa i morska. Myślą przewodnią zarządzania kryzysowego jest jak najszybsze opanowanie sytuacji kryzysowej, zagrażającej interesom państwa lub społeczności międzynarodowej, w celu zminimalizowania jej skutków, a także przywrócenia stanu występującego przed kryzysem¹. Dlatego też elementami zarządzania kryzysowego są takie przedsięwzięcia jak: rozpoznanie, a następnie monitorowanie sytuacji kryzysowych, planowanie, zapobieganie i wymuszanie odpowiednich rozwiązań oraz stabilizacja kryzysu.

Zdolność do zarządzania kryzysowego buduje się poprzez tworzenie i rozbudowę potencjału do rozwiązywania sytuacji kryzysowych. Obejmuje to konstrukcję efektywnego procesu i struktur zarządzania kryzysowego – przygotowanie organów zajmujących się tego typu działaniami oraz tworzenie i wykorzystywanie skutecznych procedur. Do realizacji tego typu zadań wyznacza się odpowiednie siły i środki.

Wszystko to ma posłużyć szybkiemu przygotowaniu i skutecznemu przeprowadzeniu operacji reagowania kryzysowego. Misją taką to wielofunkcyjne działania polityczne, wojskowe i cywilne, prowadzone zgodnie z prawem międzynarodowym, mające na celu zapobieganie konfliktom i zarządzanie kryzysami dla osiągnięcia zadeklarowanych celów².

W ostatnich dekadach znacząco wzrosła rola Unii Europejskiej (UE) – *European Union (EU)* jako podmiotu na arenie międzynarodowej. Potrzebne jest jednak obecnie nowe podejście, aby UE mogła podejmować wyzwania w bardziej spójny, konstruktywny i skuteczny sposób. Unia, która ze względu na swój potencjał polityczny, stały rozwój zdolności w sferze militarnej oraz po-

---

¹ Wykład płk. dr. hab. Macieja Marszałka z Instytutu Bezpieczeństwa Wydziału Bezpieczeństwa Narodowego AON na studiach doktoranckich AON – 16.02.2010 r.

² Definicja podana za opracowaniem płk. dr. hab. Macieja Marszałka z Instytutu Bezpieczeństwa Wydziału Bezpieczeństwa Narodowego AON na podstawie *AJP-3.4 Non-Article 5 Crisis Response Operations, Ratification Draft*, Brussels 2005 – wykład na studiach doktoranckich AON – 16.02.2010 r.

dejmowane przez nią próby integracji wysiłków w wymiarze cywilnym i militarnym, jest bowiem coraz bardziej predystynowana do zajęcia specjalnego miejsca na arenie polityki światowej w zakresie zarządzania kryzysowego. Obecnie UE realizuje 3 operacje militarne oraz 10 cywilnych – tabela 1³.

Tabela 1. Cywilne i wojskowe operacje UE

Typ operacji	Europa	Afryka	Bliski Wschód	Azja
wojskowa	CONCORDIA (Macedonia) III–XII 2003	ARTEMIS (Ituri, DRK) VI–IX 2003		
	EUFOR ALTHEA (BiH) XII 2004 –	EUFOR RD Congo (DRK) VI–XI 2006		
		EUFOR TCHAD/RCA (Czad-RSA) I 2008–III 2009		
		EU NAVFOR ATALANTA (Somalia) XII 2008 –		
		EUTM Somalia (Training Mission – Uganda) IV 2010 –		
cywilna	EUPOL Proxima (Macedonia) XII 2003 – XII 2005	EUSEC RD Congo (DRK) VII 2005 –	EUPOL COPPS (Autonomia Palestyńska) I 2006 –	AMM (Aceh, Indonezja) IX 2005–XII 2006
	EUPAT(FYROM) po EUPOL Proxima XII 2005–VI 2006	EUPOL Kinshasa (DRK) IV 2005–VI 2007	EUJUST LEX (Irak) VII 2005 –	EUPOL Afganistan 15 VI 2007 –
	EUPM BiH (BiH) 1 I 2003–31 XII 2009	EUPOL RD Congo (DRK) VII 2007 – VI 2010	EUBAM Rafah (Autonomia Palestyńska) 30 XI 2005 –	
	EUJUST Themis (Gruzja) VII 2004–VII 2005	EU SSR Gwinea–Bissau II 2008 –		
	EUPT Kosowo IV 2006–2008	AMIS II Support (Darfur) VII 2005–XII 2007		
	EULEX Kosowo 16 II 2008 –			
	EUMM Georgia 1 X 2008 –			
UWAGA: Opis w kolorze niebieskim – operacja realizowana obecnie przez UE				

Źródło: opracowanie własne.

³ Do początku 2011 roku UE zrealizowała 24 cywilnych i cywilno-wojskowych operacji reagowania kryzysowego, z tego 7 wojskowych.

Szczególną rolę w procesie wczesnego wykrywania ognisk kryzysowych oraz planowania i realizacji operacji unijnych odgrywa Sztab Wojskowy Unii Europejskiej (*European Union Military Staff, EUMS*), który od stycznia 2011 roku stanowi część Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych (*European External Action Service, EEAS*)⁴.

W obecnym kształcie EEAS jest logicznym przedłużeniem *acquis communautaire* UE w sferze stosunków zewnętrznych⁵. Jej utworzenie ma doprowadzić do ściślejszej koordynacji działań między odnośnymi jednostkami administracyjnymi Unii Europejskiej, jeśli chodzi o podejście do Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa (*Common Foreign and Security Policy, CFSP*), oraz do utrzymywania zewnętrznych stosunków Wspólnoty zgodnie z modelem Wspólnoty⁶.

Warto już teraz, po pierwszym roku funkcjonowania EEAS, podjąć próbę oceny, jak obecnie wygląda system zarządzania kryzysowego UE i jakie miejsce w nim zajmuje jedyna unijna struktura wojskowa – Sztab Wojskowy Unii Europejskiej. Jest bowiem bardzo możliwe, że zmiany w Brukseli wpłyną także na polski system zarządzania kryzysowego⁷.

Podejście UE do problematyki zarządzania kryzysowego

Aby zapewnić Wysokiemu Przedstawicielowi Unii Europejskiej do Spraw Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa (*High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy, HR*) – obecnie na tym stanowisku baronessa Catherine Ashton – możliwość prowadzenia efektywnych dzia-

---

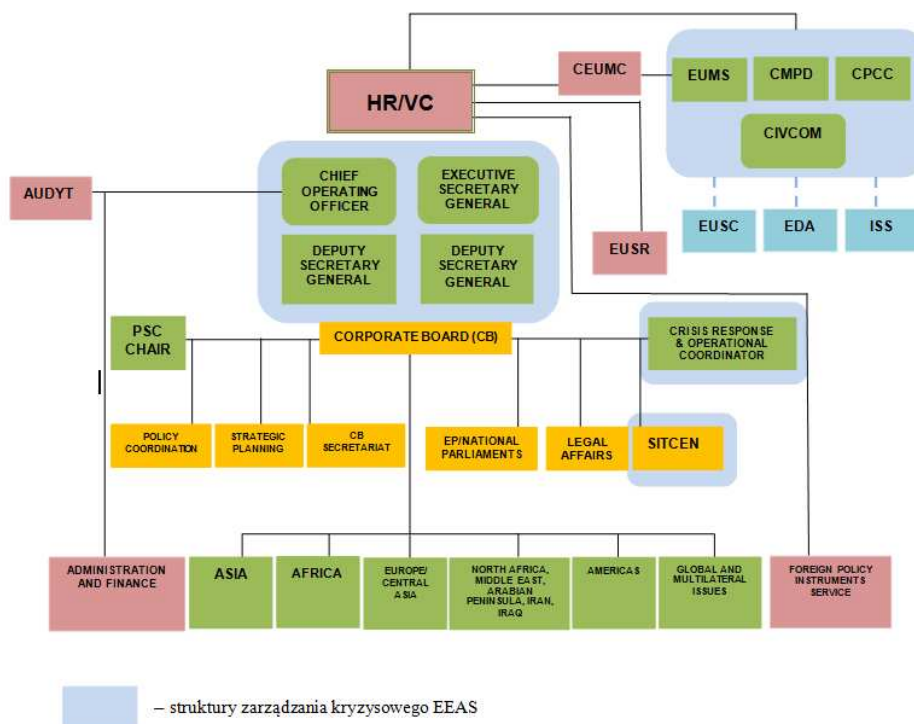
⁴ Podstawą prawną decyzji Rady w sprawie organizacji i funkcjonowania Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych jest art. 27 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej (*Treaty on European Union*): „W wykonywaniu swojego mandatu, wysoki przedstawiciel jest wspomagany przez Europejską Służbę Działań Zewnętrznych. Służba ta współpracuje ze służbami dyplomatycznymi Państw Członkowskich i składa się z urzędników właściwych służb Sekretariatu Generalnego Rady i Komisji, jak również z personelu delegowanego przez krajowe służby dyplomatyczne. Organizację i zasady funkcjonowania Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych określa decyzja Rady. Rada stanowi na wniosek wysokiego przedstawiciela po konsultacji z Parlamentem Europejskim i po uzyskaniu zgody Komisji”.

⁵ *Acquis communautaire* – wspólnotowy dorobek prawny; termin stosowany w kontekście prawa Wspólnot Europejskich i Unii Europejskiej (UE), używany w rozumieniu wąskim i szerszym, zamiennie z terminami: prawo wspólnotowe, europejskie prawo wspólnotowe i prawo europejskie. *Encyklopedia naukowa PWN* – <http://encyklopedia.pwn.pl>.

⁶ Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 22 października 2009 r. w sprawie instytucjonalnych aspektów utworzenia Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych (2009/2133(INI)).

⁷ W Polsce zarządzanie kryzysowe jest definiowane jako działalność organów administracji publicznej będąca elementem kierowania bezpieczeństwem narodowym, która polega na zapobieganiu sytuacjom kryzysowym, przygotowaniu do przejmowania nad nimi kontroli w drodze zaplanowanych działań, reagowaniu w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowej, usuwaniu jej skutków oraz odtwarzaniu zasobów i infrastruktury krytycznej. Jest realizowane w oparciu o Ustawę z dnia 26 kwietnia 2007 roku o zarządzaniu kryzysowym.

łań z zakresu Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony (*Common Security and Defence Policy, CSDP*), także w wymiarze zarządzania kryzysowego (*Crisis Management, CM*), struktury unijne, realizujące takie zadania, zostały włączone do EEAS (rys. 1).

HR/VC – High Representative/Vice President (EC) EP – European Parliament
 EUSR – EU Special Representative ISS – Institute of Strategic Studies
 EUSC – EU Satellite Centre EDA – European Defence Agency

Źródło: opracowanie własne.

Rys. 1. Ogólna struktura EEAS

Już w 2012 roku Catherine Ashton przedstawi wstępny raport dotyczący procesu tworzenia oraz działania Służby i jej struktur, także w wymiarze zarządzania kryzysowego. Ogólny przegląd działań i osiągnięć EEAS zostanie po raz pierwszy dokonany na forum Rady Europejskiej na początku 2014 roku.

W skład EEAS, oprócz departamentów geograficznych i zajmujących się problemami ponadnarodowymi, wchodzi najważniejsze struktury CM:

- Departament Planowania i Zarządzania Kryzysowego (*Crisis Management and Planning Directorate, CMPD*);

- Departament Planowania i Kierowania Cywilnymi Operacjami UE (*Civilian Planning and Conduct Capability, CPCC*);
- Połączone Centrum Sytuacyjne UE (*EU Joint Situation Centre, EU SITCEN*);
- Sztab Wojskowy Unii Europejskiej (*European Union Military Staff, EUMS*)⁸.

W działaniach w wymiarze zarządzania kryzysowego ważną rolę odgrywa również Komitet Cywilnych Aspektów Zarządzania Kryzysowego CIVCOM (*Committee for Civilian Aspects of Crisis Management*), w skład którego wchodzi przedstawiciele państw członkowskich. Odpowiada on za przygotowanie informacji i rekomendacji dla Komitetu Politycznego i Bezpieczeństwa (*Political and Security Committee, PSC*) i innych struktur Rady Europejskiej. Działania CIVCOM opierają się na mechanizmie koordynacji przedsięwzięć zarządzania kryzysowego, w tym na bazie danych sił i środków deklarowanych do tego celu przez państwa członkowskie UE. Kolejnym elementem jest Grupa Polityczno-Wojskowa (*Politico-Military Group, PMG*), w której ramach przedstawiciele państw członkowskich przygotowują zagadnienia dla PSC do oceny i decyzji.

EUMS jako część EEAS zachował swoje specyficzne struktury, procedury oraz tryb naboru personelu cywilnego i wojskowego. Połączone Centrum Sytuacyjne Unii Europejskiej (*EU Joint SITCEN*), chociaż trafiło w podporządkowanie EEAS, w dalszym ciągu jest również odpowiedzialne za wspieranie działań unijnych realizowanych w formacie Rady Europejskiej (*Council of the European Union*), Generalnego Sekretariatu Rady Unii Europejskiej (*General Secretariat of the Council of the European Union, GSC EU*), jak też wysiłków podejmowanych przez Komisję Europejską (*European Commission, EC*).

Jedną z pierwszych zmian w strukturach zarządzania kryzysowego UE, powiązanych z procesem tworzenia EEAS, było przesunięcie planistów z EUMS do CMPD. Ten powstały w 2010 roku departament miał usprawnić unijny system zarządzania kryzysowego na poziomie polityczno-strategicznym. Chodziło w tym przypadku o wykorzystanie umiejętności wojskowych i cywilnych planistów pracujących w Komórce Cywilno-Wojskowej EUMS (*EUMS Civilian/Military Cell, CIVMIL CELL*). Dyrektor CIVMIL CELL został więc zastępcą dyrektora CMPD. Za nim podążyło sześciu oficerów sił zbrojnych z różnych państw, trzech urzędników unijnych (*Action Officers*), dwóch urzędników EC i dwie osoby personelu pomocniczego. Po

---

⁸ Przed utworzeniem EEAS za realizację zadań z zakresu cywilnego reagowania kryzysowego w GSC EU odpowiadał Dyrektoriat Generalny ds. Stosunków Zewnętrznych i Zagadnień Współpracy Cywilno-Wojskowej (*Directorate General for External and Politico-Military Issues, DG-E*). Za działania z zakresu planowania i wsparcia cywilnych operacji ESDP odpowiadał Dyrektoriat Cywilnego Zarządzania Kryzysowego (*Directorate for Civilian Crisis Management, DG-E IX*). CPCC powstał w 2007 roku.

dokonaniu tych przesunięć *EUMS Civilian/Military Cell* została rozwiązana, a wchodzący w jej skład Oddział Ocen Wojskowych i Planowania (*Military Assessment and Planning Branch*) znalazł się w Zarządzie Operacyjnym EUMS (*EUMS Operations Directorate*).

Struktura i zadania Sztabu Wojskowego Unii Europejskiej

Sztab Wojskowy UE, stanowiący obecnie część EEAS, jest kierowany przez trzygwiazdkowego generała – dyrektora generalnego EUMS (*Director General, DGEUMS*). Jego zastępca to szef sztabu, dwugwiazdkowy generał (*Deputy Director General/Chief of Staff, DDG/COS*).

EUMS ma realizować zadania z zakresu wczesnego ostrzegania o sytuacjach kryzysowych, dokonywać ocen sytuacji polityczno-wojskowej, prowadzić działania planistyczne związane z operacjami i zadaniami określonymi w art. 17(2) Traktatu o Unii Europejskiej, w tym te ujęte w Strategii Bezpieczeństwa Europejskiego (*European Security Strategy*)⁹. Zadania te obejmują także identyfikację narodowych i wielonarodowych sił i środków niezbędnych do wprowadzania w życie decyzji i przedsięwzięć nakazanych przez Komitet Wojskowy UE (*European Union Military Committee, EUMC*)¹⁰.

W skład EUMS wchodzi następujące komórki organizacyjne (rys. 2):

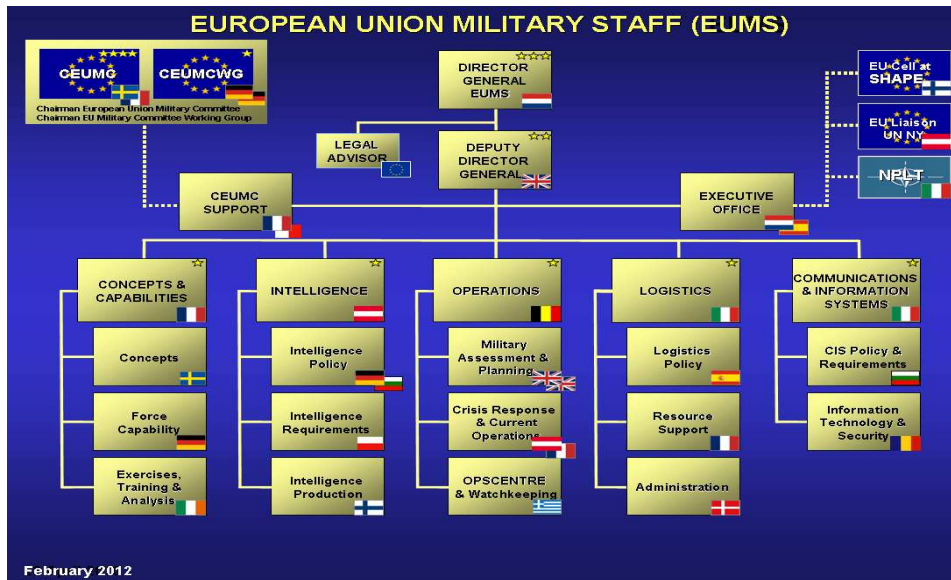
– *CONCEPTS AND CAPABILITIES (CON/CAP) DIRECTORATE*: Zarząd Planowania jest odpowiedzialny za opracowywanie koncepcji działań EUMS, planowanie procesu budowy i rozwoju zdolności, w tym za przygotowanie i prowadzenie ćwiczeń z zakresu zarządzania kryzysowego, za przygotowanie analiz dla DGEUMS, za działania z zakresu *Lessons Learned* oraz współpracę EUMS z Europejską Agencją Obrony (*European Defence Agency, EDA*). W odniesieniu do procesu planowania, ma zapewnić spójność koncepcji Sztabu Wojskowego UE z unijnymi procedurami zarządzania kryzysowego;

– *INTELLIGENCE (INT) DIRECTORATE*: Zarząd Wywiadu ma zapewnić stały dopływ danych i informacji wywiadowczych, w celu wsparcia procesu wczesnego ostrzegania UE o sytuacjach kryzysowych oraz ocen sytuacji polityczno-wojskowej. Uczestniczy, poprzez dostarczanie informacji oraz przygotowanie ocen i analiz wywiadowczych, w procesie planowania, w tym także w wymiarze wywiadu i rozpoznania, włączając w to operacje zarządzania kryzysowego. Realizuje wsparcie realizowanych przez UE operacji oraz ćwiczeń;

---

⁹ 29.12.2006 r. PL Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej C 321 E/1, Unia Europejska. Wersje skonsolidowane Traktatu o Unii Europejskiej i Traktatu Ustanawiającego Wspólnotę Europejską, s. 17.

¹⁰ COUNCIL DECISION 2005/395/CFSP of 10 May 2005 amending Decision 2001/80/CFSP on the establishment of the Military Staff of the European Union.

Źródło: www. eums (http://consilium.europa.eu/media/1388082/eums_organigram_jan_2012.pdf).

Rys. 2. Struktura EUMS

- *OPERATIONS (OPS) DIRECTORATE*: Zarząd Operacyjny odpowiada za planowanie unijnych operacji reagowania kryzysowego, planowanie wyprzedzające i ewentualnościowe (*Strategic Advance, Crisis Response Planning*), za przygotowanie ocen polityczno-wojskowych dla potrzeb procesów decyzyjnych w UE, za monitorowanie realizowanych operacji oraz realizację zadań związanych z przygotowaniem i uruchomieniem autonomicznych struktur dowodzenia na poziomie operacyjnym;

- *LOGISTICS (LOG) DIRECTORATE*: Zarząd Logistyki odpowiada za wsparcie logistyczne EUMS. Bierze także udział w działaniach planistycznych realizowanych przez EUMS, wypracowuje dokumenty koncepcyjne i doktrynalne, również dla potrzeb zarządzania kryzysowego. Realizuje zadania wsparcia ćwiczeń oraz administracyjnego zabezpieczenia EUMS;

- *COMMUNICATIONS AND INFORMATION SYSTEMS (CIS) DIRECTORATE*: Zarząd Łączności i Informatyki wypracowuje dla potrzeb EUMS koncepcje i wytyczne dotyczące wprowadzenia do użytku i obsługi systemów łączności i teleinformatycznych. Bierze udział w procesie planowania na poziomach strategicznym i operacyjnym, także w zakresie przygotowania i realizacji ćwiczeń oraz operacji zarządzania kryzysowego;

- *EXECUTIVE OFFICE (EXO)*: Biuro Koordynacyjne EUMS odpowiada za wewnętrzny i zewnętrzny obieg dokumentów oraz kontakty Sztabu Wojskowego z innymi instytucjami;

- *CHAIRMAN MILITARY COMMITTEE SUPPORT (CMC SPT)*: Biuro Zabezpieczenia Przewodniczącego Komitetu Wojskowego wspiera działania Przewodniczącego Komitetu Wojskowego (*Chairman, European Union Military Committee, CEUMC*) i przewodniczącego grupy roboczej *EUMC Working Group – CEUMCWG*. Odpowiada za przygotowanie spotkań EUMC oraz współpracę tego Komitetu z EUMS;

- *EU CELL AT SHAPE (EUCS) UNIT*: Biuro Łącznikowe UE w SHAPE zapewnia transparentność wysiłków UE w odniesieniu do NATO w zakresie działań w wymiarze zarządzania kryzysowego. Wspiera działania EUMS w przypadku wykorzystania możliwości, jakie stwarza porozumienie *Berlin Plus*, gdy chodzi o wykorzystanie sił i środków NATO. Współpracuje z dowódcą SHAPE (DSACEUR), w przypadku wyznaczenia go na dowódcę operacji UE.

Największe zmiany w EUMS, jeśli chodzi o zakres i tempo realizowanych w zakresie zarządzania kryzysowego zadań, zaszły w Zarządzie Wywiadu EUMS (*Intelligence Directorate, INT DIR*). Na spotkaniu ministrów obrony UE w Wiesbaden w 2007 roku przyjęto cztery zalecenia (tzw. *post-Wiesbaden Measures*), które miały usprawnić proces planowania operacji, w tym wykorzystania danych i informacji wywiadowczych¹¹. Zadania Zarządu Wywiadu poszerzono o wsparcie planowania ewentualnościowego (*Advance Planning*) oraz planowania operacyjnego i ćwiczeń. Jest to na obecnym etapie realizowane poprzez kierowanie oficerów *INT DIR* do zespołów planowania oraz ich udział w unijnych misjach rozpoznawczych (*Fact-Finding Mission, FFM*)¹².

W dziedzinie zarządzania kryzysowego oprócz działań *INT DIR* szczególną w EUMS rolę odgrywa Oddział Operacji Bieżących i Zarządzania Kryzysowego Sztabu Wojskowego UE (*Crisis Response and Current Operations Branch*) w Zarządzie Operacyjnym (*Operations Division*). Realizuje on zadania, które można nazwać planowaniem wyprzedzającym lub ewentualnościowym (tzw. *Advance Planning, Early Planning, Prudent Planning*). W ten sposób Zarząd jest w stanie sprawnie i terminowo przygotować

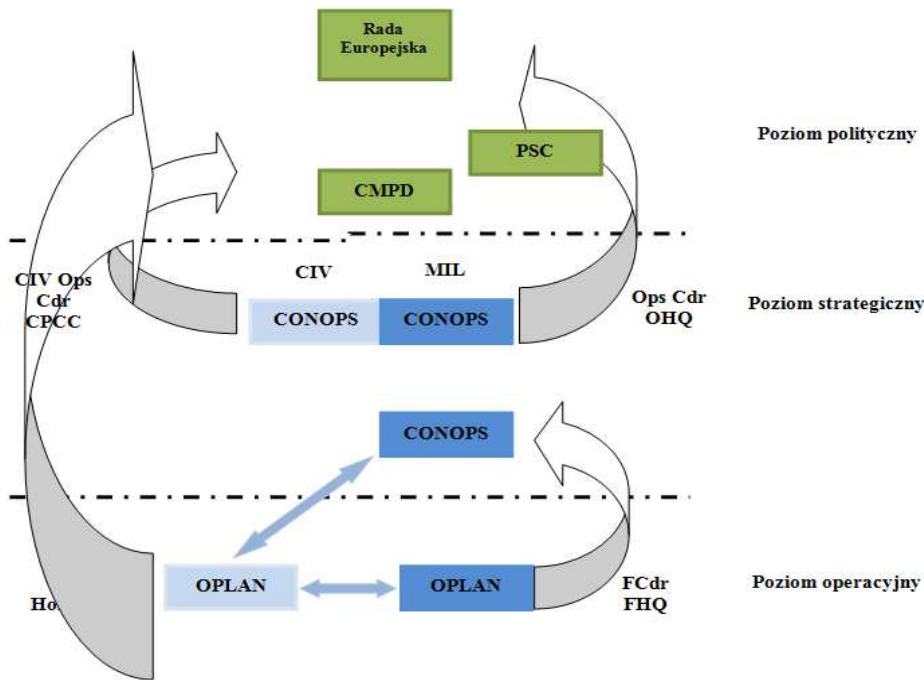
---

¹¹ Konferencja ministrów obrony UE w Wiesbaden w maju 2007 roku wskazała na cztery główne zadania (tzw. *Post-Wiesbaden Measures*), które należy realizować, aby zwiększyć efektywność działań Sztabu Wojskowego UE: 1 – zwiększyć wymagania w odniesieniu do personelu EUMS pod względem językowym, merytorycznym oraz w zakresie planowania operacyjnego; 2 – zwiększyć możliwości EUMS w zakresie podejmowania zadań planistycznych w oparciu o siły i środki Sztabu Wojskowego; 3 – poszerzyć zakres i podwyższyć jakość wsparcia informacyjnego i wywiadowczego krajów członkowskich dla EUMS; 4 – zwiększyć etat EUMS o pięciu planistów. mjr Claire Nestier, EUMS/EXO, *Post Wiesbaden: Improving Strategic Planning*, [w:] *IMPETUS, Bulletin of the EU Military Staff, Spring/Summer 2008, #5*, s. 8–10.

¹² Gen. bryg. Gintaras Bagdonas (LT), *Evolution of EUMS Intelligence Directorate and a Way Ahead*, [w:] *IMPETUS, Bulletin of the EU Military Staff, Spring/Summer 2010, Issue #9*, s. 16.

wkład EUMS do dokumentów planistycznych UE na poziomie polityczno-wojskowym¹³.

Procedury planistyczne w zakresie zarządzania kryzysowego przebiegają podobnie w sferze cywilnej i wojskowej, chociaż różnią się tempem realizacji poszczególnych przedsięwzięć (rys. 3)¹⁴. W sferze cywilnej UE przewiduje się prowadzenie operacji zarządzania kryzysowego w czterech głównych obszarach (działania o charakterze policyjnym, wsparcie procesu realizacji właściwych procedur w instytucjach ochrony porządku publicznego i sądownictwa, wsparcie administracji cywilnej oraz działań struktur obrony cywilnej)¹⁵.

Źródło: IMPETUS, *Bulletin of the EU Military Staff*, Spring/Summer 2010, Issue #9, s. 17.

Rys. 3. Procedury planistyczne UE w zakresie zarządzania kryzysowego

¹³ Kmdr Antoine Devaux, *From Preparation to Implementation: The Challenging Mission of the EUMS Operations*, [w]: IMPETUS, *Bulletin of the EU Military Staff*, Autumn/Winter 2009, #8, s. 16–21.

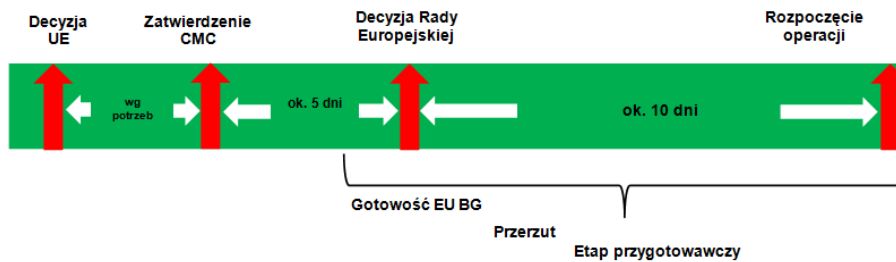
¹⁴ Cywilne operacje reagowania kryzysowego są kierowane przez cywilnego dowódcę operacji (*Civilian Operation Commander*), przy wsparciu CPCC. W przypadku operacji wojskowych, gdy kraje członkowskie nie zadeklarują gotowości OHQ, zadania dowództwa operacyjnego może przejąć, po decyzji Rady Europejskiej, Centrum Operacyjne UE (*EU Operations Centre, OPSCEN*) w Brukseli.

¹⁵ Decyzje takie zapadły w czasie Rady Europejskiej w m. Feira w Portugalii w czerwcu 2000 roku.

Proces i procedury zarządzania kryzysowego w UE – udział EUMS

Koncepcja Operacji (*Concept of Operations, CONOPS*) jest przygotowywana przez dowódcę operacji (*Operations Commander, Ops Cdr*) ze wsparciem elementów poziomu strategicznego Unii Europejskiej (EUMS, CMPD). Wojskowy plan operacji (*Operations Plan, OPLAN*) jest opracowywany przez *Ops Cdr*. Za przygotowanie planu operacji cywilnej odpowiada szef misji UE – *Head of Mission, HoM*. Dlatego cywilny CONOPS zajmuje się sprawami, które dowódca wojskowy ujmuje dopiero w OPLAN. Powoduje to pewne trudności w realizacji procesów planistycznych, ze względu na różne terminy realizacji poszczególnych przedsięwzięć. Dodatkowo, może to powodować problemy związane z różnymi ramami czasowymi na podjęcie przez Radę Europejską decyzji w sprawie sposobu finansowania misji, czy rozstrzygnięć dotyczących wyboru opcji działania (*Strategic Options*) – rys. 3.

Elementy wojskowe UE zgodnie z założeniami (w tym w oparciu o ustalenia *Headline Goal 2010*) powinny realizować proces planistyczny w ciągu 5 do 30 dni. Termin 5 dni odnosi się szczególnie do wykorzystania Grup Bojowych UE (*EU Battle Groups, EU BG*), które UE traktuje nie tylko jako element zarządzania kryzysowego, ale także instrument transformacji sił zbrojnych, budowy zdolności oraz poszerzania międzynarodowej współpracy wojskowej (rys. 4)¹⁶.

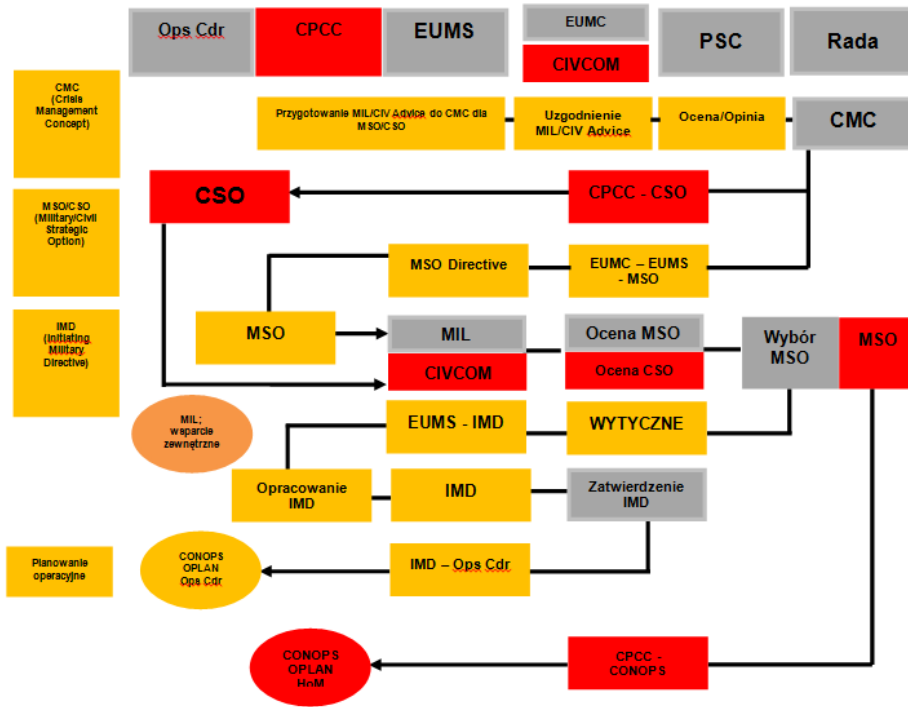

Źródło: IMPETUS, *Bulletin of the EU Military Staff, Spring/Summer 2010, Issue #9*, s. 17.

Rys. 4. Proces aktywacji GB UE

W wymiarze cywilnym proces planowania powinien zająć do 30 dni. Jego przebieg w sferach wojskowej i cywilnej przedstawiono schematycznie na rys. 5.

¹⁶ Gen. por. D. Leakey, *EU Military Capabilities IMPETUS, Bulletin of the EU Military Staff, Spring/Summer 2010, Issue #9*, s. 3.

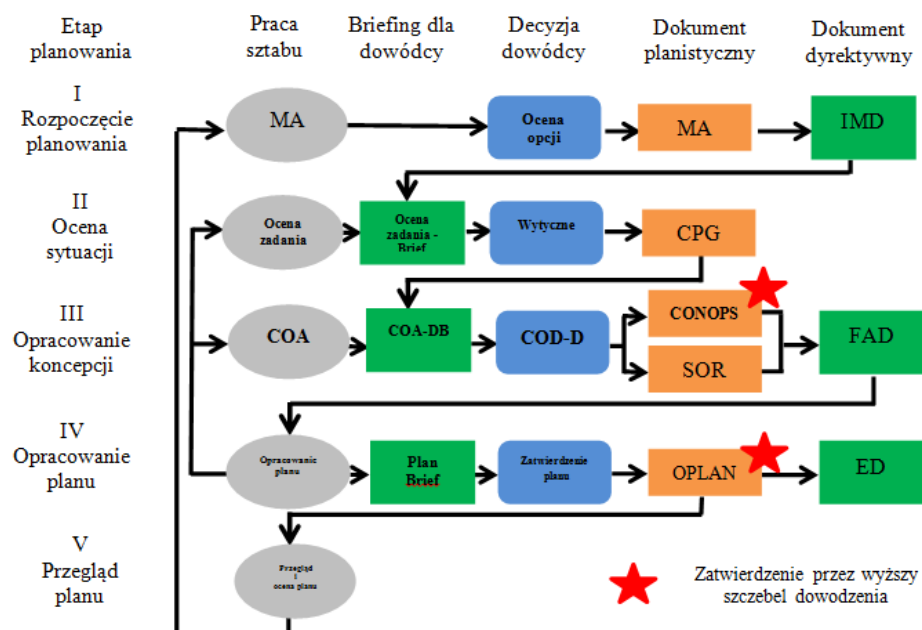
Źródło: IMPETUS, *Bulletin of the EU Military Staff, Spring/Summer 2010, Issue #9*, s. 20.

Rys. 5. Proces planowania w UE

W wymiarze militarnym do realizacji działań planistycznych w dowództwie operacji (*Operations Headquarters, OHQ*), dotyczących operacji zarządzania kryzysowego, powołuje się wielonarodowy zespół planistyczny (*The Multi National Core Planning Team, MNCPT*). Trafiają do niego przedstawiciele wszystkich sztabowych komórek funkcjonalnych (J1 do J9). Kieruje nim szef J5 (CJ5). Pracują oni w oparciu o wytyczne umieszczone w takich dokumentach UE, jak *EU Operational Planning Process (OPP)*, w tym *Estimate Process*. Ten właśnie zespół odpowiada za planowanie operacji, przygotowanie CONOPS i OPLAN oraz innych niezbędnych dokumentów planistycznych.

OPP to pięć etapów: *Military Estimate – Initiation, Orientation i Concept Development*; *Plan Development Process – Plan Development i Plan Review* – rys. 6. Jak widać, są to procedury podobne do procedur Sojuszu Północnoatlantyckiego – *NATO GOP (Generic Operational Planning Process)*¹⁷.

¹⁷ Kmdr Michael Aarøe (SE) CME 09 – ACOS J5 OPSCEN, płk Hans Folmer (NL) CME 09 – COS OPSCEN, *Focused on Coordinated Strategic Planning – Crisis Management Exercise 09 (CME 09)*, [w]: IMPETUS, *Bulletin of the EU Military Staff, Spring/Summer 2010, Issue #9*, s. 18–21.

Źródło: IMPETUS, *Bulletin of the EU Military Staff*, Spring/Summer 2010, Issue #9, s. 20.

Rys. 6. EU Operational Planning Process¹⁸

Po aktywacji OHQ Oddział Operacji Bieżących i Zarządzania Kryzysowego Sztabu Wojskowego UE (*Crisis Response and Current Operations Branch*) odpowiada za stworzenie i pracę Zespołów Kryzysowych, tzw. *Mission Monitoring Teams (MMT)*. W ich skład wchodzi przedstawiciele różnych departamentów EUMS. Cel ich działania jest dwójaki – wsparcie Komitetu Wojskowego UE (*European Union Military Committee, EUMC*) oraz dowódcy operacji – *Ops Cdr*¹⁹.

MMT wspierają EUMC w zakresie przygotowania wytycznych (*Guidance*) dla *Ops Cdr* oraz ocen dotyczących operacji dla struktur politycznych UE (*Military Advice*). Dla wsparcia dowódcy operacji MMT kierują do jego dyspozycji oficerów łącznikowych oraz ekspertów w dziedzinach niezbędnych dla właściwego przebiegu procesu planowania operacyjnego. Zapewniają oni np. kontakt OHQ z wojskowymi i cywilnymi strukturami UE. MMT kontaktują się także z odpowiednimi instytucjami państw członkowskich, zwłaszcza w czasie opracowywania i zatwierdzania dokumentów planistycznych dla potrzeb operacji. UE nie posiada bowiem stałego dowództwa

¹⁸ MA – *Military Assessment*, COA – *Course of Action*, COA-D – *Course of Action Decision*, COA-DB – *Course of Action Decision Brief*, CPG – *Commander's Planning Guidance*, CSO – *Civilian Strategic Option*, ED – *Execution Directive*, FAD – *Force Activation Directive*, IMD – *Initiating Military Directive*, MSO – *Civilian Strategic Option*, SOR – *Statements of Requirements*.

¹⁹ Do tej pory MMT były aktywowane tylko do niektórych operacji i ćwiczeń.

operacyjnego²⁰. Na EUMS spoczywa więc, jak to już przedstawiono powyżej, szczególna odpowiedzialność za właściwy tok procedur procesu planowania operacyjnego²¹.

Współpraca UE z NATO w zakresie zarządzania kryzysowego

Podstawy do współpracy UE z NATO w zakresie zarządzania kryzysowego zostały wypracowane w czasie szczytu NATO w Waszyngtonie w 1999 roku i Rady Europejskiej w Nicei w grudniu 2002 roku. Formalne ustalenia zostały przyjęte przez Sekretarza Generalnego/Wysokiego Przedstawiciela UE (*Secretary General/High Representative*) i Sekretarza Generalnego NATO (*NATO Secretary General*) w marcu 2003 roku.

UE i NATO uzgodniły mechanizmy konsultacji w wypadku zaistnienia sytuacji kryzysowej. Przewidują one udział w nich Komitetu Politycznego i Bezpieczeństwa UE (PSC) oraz Rady Północnoatlantyckiej (*North Atlantic Council, NAC*), Komitetów Wojskowych UE i NATO (*EU/NATO Military Committee*), jak też HR i Sekretarza Generalnego Sojuszu.

UE może, w oparciu o tzw. porozumienie *Berlin Plus*, wykorzystać w operacji zarządzania kryzysowego możliwości NATO – uzyskać dostęp do zdolności planistycznych Sojuszu, wykorzystać struktury dowodzenia NATO oraz siły i środki będące w dyspozycji Sojuszu. Sojusznicze Dowództwo Operacyjne (*Allied Command Operations, ACO*) w Mons w Belgii (SHAPE) może np. współpracować z EUMS w zakresie wypracowania propozycji dotyczących *Military Strategic Options* oraz, gdy przewiduje się wykorzystanie sił i środków NATO, realizuje zadania z zakresu planowania operacyjnego. SHAPE może również zostać dowództwem operacji – EU OHQ²². W takim przypadku dowódcą operacji zostaje zastępca Naczelnego Dowódcy Połączonych Sił Zbrojnych NATO w Europie *Deputy Supreme Allied Commander Europe (DSACEUR)*. Dowódca Sił (*EU Force Commander*) oraz Dowództwo Sił (*EU Force Headquarters, FHQ*) mogą zostać wydzielone przez NATO albo przez kraje członkowskie UE²³. NATO i UE koordynują także swoje działania w wymiarze szkoleniowym – jest to realizowane poprzez udział obu organizacji w czasie ćwiczeń zarządzania kryzysowego CME-CMX (*Crisis Management Exercise*).

---

²⁰ Państwa członkowskie zadeklarowały 5 dowództw operacyjnych dla potrzeb misji UE: Francja – Paryż-Mont Valérien, Wielka Brytania – w Northwood; Włochy – w Rzymie, Grecja – w Larissie, Niemcy – w Poczdamie.

²¹ Kmdr Antoine Devaux, *From Preparation to Implementation: The Challenging Mission of the EUMS Operation*, [w]: *IMPETUS, Bulletin of the EU Military Staff, Autumn/Winter 2009, #8*, s. 16–21.

²² SHAPE – *Supreme Headquarters Allied Powers in Europe*.

²³ Jak w przypadku *Operation CONCORDIA* w Macedonii – dowódcą operacji (*EU Operation Commander*) był zastępca Naczelnego Dowódcy Połączonych Sił Zbrojnych NATO w Europie (*Deputy Supreme Allied Commander Europe, DSACEUR*).

Podsumowanie

Wejście w życie Traktatu z Lizbony nadało nowy impuls działaniom UE w wymiarze zarządzania kryzysowego. Powstanie EEAS stworzyło możliwości integracji działań w zakresie stosunków zewnętrznych Unii. Elementy zarządzania kryzysowego znalazły się pod jednym kierownictwem – obecnie wszystkie, w tym EUMS, wspierają Wysokiego Przedstawiciela w podejmowanych przez niego działaniach w wymiarze polityki zagranicznej i polityki bezpieczeństwa. Sztab Wojskowy odgrywa wśród nich szczególną i bardzo ważną rolę.

Działania EUMS rozwijają się w kierunku wskazanym przez tzw. *post-Wiesbaden Measures*. Te wytyczne zostały wypracowane głównie w oparciu o doświadczenia z operacji *EUFOR RD Congo*. Mają one poprawić efektywność i skuteczność procesu planowania strategicznego i operacyjnego, zwłaszcza w czasie tworzenia i przygotowywania dowództwa operacji UE.

Najważniejszą rzeczą w procesie zarządzania kryzysowego jest obecnie koordynacja działań między wojskowymi i cywilnymi strukturami UE. Wynika stąd pilna potrzeba przejrzystości działań w tym wymiarze na wszystkich szczeblach instytucji unijnych. Było to głównym powodem powstania Koncepcji Zarządzania Kryzysowego UE (*Crisis Management Concept, CMC*), która stanowi podstawę do opracowywania CONOPS i kolejnych dokumentów planistycznych.

Sukces kolejnych operacji unijnych zarządzania kryzysowego oraz zachęcające wyniki ćwiczeń prowadzonych przez EUMS wskazują na rosnącą zdolność instytucji UE do koordynacji i integracji działań struktur wojskowych i cywilnych. Kolejnym krokiem będzie więc z pewnością harmonizacja procedur planistycznych na poziomie instytucji zarządzania kryzysowego oraz struktur politycznych i wojskowych.

THE ROLE OF EUROPEAN UNION MILITARY STAFF IN CRISIS MANAGEMENT SYSTEM

Abstract: During the last decades, the role of the European Union (EU), as one of Crisis Management System element on the international politics arena, has increased significantly. The EU continuously develops its political and military potential and integrates civil and military approaches within this domain. It is now considered to become one of main organizations able to win a special place within the world's crisis management (CM) area.

Particular importance in the process of Crisis Early Warning as well as activities related to planning and conducting of CM operations can be attached to the European Union Military Staff, (EUMS), which has become

a part of the newly established the European External Action Service (EEAS) since 1 January 2011.

After one year of the EEAS functioning, it is already possible to take an effort to evaluate the system of EU Crisis Management. This can be followed by an assessment of the single military EU entity – the EUMS. It is also necessary to take into account that changes within the EU structures will influence the crisis management system organized by Polish authorities.